

Зосім О. Л.,

*доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри музичного мистецтва
Навчально-наукового інституту «Академія мистецтв
імені С. С. Прокоф'єва»*

*Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна*

ПОСТМОДЕРНА ДОБА ТА ЇЇ РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ В НОРМАТИВНИХ ТА СПЕЦІАЛЬНИХ КУРСАХ ІСТОРІЇ МУЗИКИ

Музичне мистецтво постмодерної доби є предметом дослідження багатьох українських науковців, однак більшість з них віддають перевагу характеристиці творчості тих чи інших митців з позицій втілення в їх музиці постмодерних рис, ніж працям узагальнюючого характеру. В українській науці відсутні праці, в яких системно було б окреслено специфіку музичного постмодернізму, хоча на даний момент вже зібрано й охарактеризовано багато емпіричного матеріалу та зроблено перші узагальнення, у тому числі й українського постмодернізму (роботи О. Афоніної, О. Берегової, Л. Кияновської, А. Кравченко, К. Станіславської). Превалювання емпірики над узагальненням можна пояснити незавершеністю постмодерну як епохи, що унеможливорює появу праць, які б дали їй вичерпну характеристику. І якщо сьогодні ми можемо говорити про романтизм або модернізм як цілісне явище завдяки значному проміжку часу, що віддаляє нас від цих епох, давати виважені оцінки творчості митців та їх внеску в історію світової та української музики, то лише через певний час, а саме після завершення постмодерної доби, ми зможемо узагальнити її специфічні риси, створити періодизацію музичного мистецтва постмодернізму та дати характеристику кожному з етапів його розвитку, як це, наприклад, було здійснено в блискучій монографії О. Корчової [1] щодо музики модернізму.

На даний момент особливості постмодерного мислення розроблені передусім в науковій літературі філософсько-культурологічного та філологічного спрямування. Сьогодні гостро відчувається брак узагальнень щодо музичного постмодернізму – як світового, так і українського, і це негативно позначається на одному з найважливіших напрямів музичної діяльності – музичній освіті. Так, через відсутність праць узагальнюючого характеру в підручниках і посібниках ми

спостерігаємо неповноту викладу й описовість сучасного етапу розвитку зарубіжного та українського музичного мистецтва. Але якщо українська музика в нормативних курсах з історії української музики представлена творами ХХІ століття, написаними як провідними митцями (Л. Дичко, М. Скорик, В. Сильвестров, Є. Станкович, В. Степурко, І. Щербаков), так і композиторами молодшої генерації (З. Алмаші, А. Бондаренко, А. Загайкевич, І. Небесний, Л. Сидоренко, О. Шмурак та ін.), то нормативні курси з історії світової музики завершуються у переважній більшості випадків вивченням творів, написаних у 1970–1980 роках. Лакуну в півстоліття зазвичай мають заповнювати спеціальні курси з сучасного музичного мистецтва, де студентам пропонується розширити знання про світову музику ХХ століття (хоча при цьому охоплюються далеко не всі її напрями), але доволі рідко здобувачі отримують інформацію про зарубіжну музику ХХІ століття. Також далеко не завжди нормативні або спеціальні курси, присвячені сучасній музиці, містять інформацію про музичне мистецтво академічного спрямування країн Азії та Африки, яке сьогодні набуло значної ваги в глобалізованому світі. Звернемо увагу й на той факт, що курси з сучасного музичного мистецтва в переважній більшості випадків передбачають вивчення музики виключно академічної традиції. В тих мистецьких закладах освіти, де студенти спеціалізуються на естрадній або джазовій музиці, є курси з історії джазового або естрадного музичного мистецтва, проте зазвичай вони змістовно не пов'язані з академічною музикою, хоча в постмодерну добу, коли відбувається активна взаємодія академічного та неакадемічного музичного мистецтва, ці напрями існують окремо лише в навчальних курсах. Не варто забувати і про кіномузику, яка вже давно є важливою частиною сучасного звукового ландшафту.

Враховуючи розмаїття звукового простору останньої третини ХХ – першої чверті ХХІ століття, тобто період, який традиційно охоплюється поняттям «постмодерна доба», доволі складно в межах нормативних або спеціалізованих курсів створити повну картину сучасного музичного мистецтва, особливо враховуючи й обмежену кількість годин, і особисті уподобання викладача. Тим не менше, вже сьогодні варто прагнути до створення узагальненої картини сучасного звукового ландшафту, базуючись на концепті постмодерного мислення, як, наприклад, в нормативному магістерському курсі О. Серової [2], яка починає виклад з характеристики постмодерну як феномену, а мистецтво ХХІ століття пропонує розглядати крізь призму дефініцій метамодернізму та пост-постмодернізму.

На прикладі авторського магістерського курсу «Сучасна музика», що викладається здобувачам спеціальності 025 Музичне

мистецтво в Навчально-науковому інституті «Академія мистецтв імені С. С. Прокоф'єва» Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського, спробуємо показати один з можливих підходів щодо його змістовного та концептуального наповнення. Часовий проміжок курсу – 1970–2020-ті роки, тобто період, який відноситься до постмодернізму. Саме тому дисципліна «Сучасна музика» базується на концепті постмодерного мислення, але без поділу на «класичний» постмодернізм та його «пізні» версії (метамодернізм, пост-постмодернізм), враховуючи незавершеність постмодернізму як епохи та недостатню розробленість концептів «метамодернізм» і «пост-постмодернізм», на відміну від постмодернізму. Серед теоретичних підвалин курсу – напрацювання К. Станіславської [3], яка протягом багатьох років досліджує видовищний компонент постмодерного мистецтва. Безумовно, не можна весь постмодернізм зводити до видовищності, однак саме цей аспект часто випадає з поля зору «чистих» музикознавців, які в нормативних і спеціалізованих курсах сучасної музики оминають такий важливий постмодерний напрям як акціонізм та інструментальний театр (творчість М. Кагеля, Дж. Кейджа, Ж. Апергіса та ін.).

Магістерський курс «Сучасна музика» складається з шести базових тем: 1) «Мистецтво постмодернізму: філософське підґрунтя і специфічні риси», 2) «Акціонізм та інструментальний театр. Перформативні практики в академічній музиці», 3) «Неєвропейські культури та їх вплив на музичне мистецтво постмодерну», 4) «Опера і балет доби постмодерну», 5) «Сакральна музика постмодерної доби», 6) «Академічна та неакадемічна музика: постмодерна взаємодія». Кожна з тем, окрім першої, яка формує теоретичне підґрунтя курсу, охоплює мистецьку сферу, в тому числі музичну, але музичний компонент або є частиною цілого (теми 2, 4, 5), або представлений у невластивому для європоцентричного (тема 3) та академізованого (тема 6) ракурсі, який на сьогодні є базовими для класичного музикознавства. В рамках кожної теми розглядаються персоналії, які зробили найбільший внесок у розвиток того чи іншого напрямку. Особливу увагу приділено оперній та балетній музиці: її вивчення передбачає розгляд не лише постмодерних мистецьких творів, а й сучасних інтерпретацій класичних опер і балетів.

Обрані теми, можливо, не претендують на повноту (так, в курсі наразі не представлена кіномузика, яку в подальшому також планується включити у зміст курсу), однак є репрезентативними щодо мистецької сфер, де музика відіграє провідну або важливу роль. Саме так, на нашу думку, має виглядати курс сучасної музики, оскільки він відповідає нинішньому етапу розвитку музичної культури. Після завершення

постмодерної доби та її теоретичного осмислення (створення періодизації мистецтва постмодерну, виокремлення його основних музичних напрямів тощо) має відбутися переформатування й унормування змісту курсів – як нормативних, так і спеціалізованих. Наразі ми можемо лише стверджувати, що через синтетичний характер мистецтва постмодернізму його характеристика буде базуватися не на стильовому принципі, як мистецтво модернізму, не на особливостях композиторської техніки, як музика повоєнного авангарду, а на концепті мистецького синтезу, який є провідним для постмодерної доби.

Список використаних джерел:

1. Корчова О. Музичний модернізм як terra cognita : монографія. Київ : Музична Україна, 2020. 469 с.
2. Станіславська К. І. Мистецько-видовищні форми сучасної культури : монографія. Вид. друге, перероб. і доп. Київ : НАКККиМ, 2016. 352 с.
3. Сучасне музичне мистецтво: курс лекцій для студентів освітнього рівня «Магістр» спеціальності 025 «Музичне мистецтво» / розроб. О. Ю. Серова. Київ : НАКККиМ, 2019. 72 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-302-9-61>

Куцька О. М.,

*доктор історичних наук, професор,
начальник кафедри воєнної історії
Національної академії сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного
м. Львів, Україна*

Куцька К. С.,

*студентка
Львівського інституту ПрАТ «Вищий навчальний заклад
«Міжрегіональна Академія управління персоналом»
м. Львів, Україна*

МУРАЛИ ЛЬВОВА ПЕРІОДУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Наприкінці ХХ століття у вуличну культуру міст твердо входить художній розпис зовнішніх стін будинків – мурали. Цей вид сучасного мистецтва на початку ХХІ століття набуває все більшого мистецького